

Οι Εκπαιδευτικές Ενώσεις αποτρέπουν την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου μέσω της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση

Σχέδιο Πρακτικών Κατευθυντηρίων
Γραμμών για την Αποτροπή της
Πρόωρης Αποχώρησης Από το
Σχολείο μέσω της χρήσης ΤΠΕ στην
Εκπαίδευση

Ook beschikbaar in het Nederlands: <http://www.elfe-eu.net/>

Também disponível em Português: <http://www.elfe-eu.net/>

Egalement disponible en français: <http://www.elfe-eu.net/>

Auch auf Deutsch verfügbar: <http://www.elfe-eu.net/>

También disponible en español con el título: <http://www.elfe-eu.net/>

K dispozícii tiež v slovenčine: <http://www.elfe-eu.net/>

Also available in English: <http://www.elfe-eu.net/>

Også tilgængelig på dansk: <http://www.elfe-eu.net/>

также доступен на русском языке: <http://www.elfe-eu.net/>

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή της παρούσας έκδοσης, εν μέρει ή συνολικά, χωρίς άδεια. Αναφορά διαπίστευσης της ΕΣΕΠ καθώς και αποστολή αντιγράφων κάθε αναπαραγωγής στην γραμματεία της ΕΣΕΠ (Ευρωπαϊκή Συνδικαλιστική Επιτροπή Εκπαιδευτικών) θεωρούνται απαραίτητα.

Έργο συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η παρούσα δημοσίευση εκφράζει αποκλειστικά και μόνον τις απόψεις του συγγραφέα. Η Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στην εν λόγω δημοσίευση.

Δημοσίευση της Ευρωπαϊκής Συνδικαλιστικής Επιτροπής Εκπαιδευτικών – Βρυξέλλες 2014

Προοίμιο

Η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο συνιστά εμπόδιο για ίσες ευκαιρίες σε κοινωνικό επίπεδο. Όσοι αποχωρούν πρόωρα από το σχολείο κινδυνεύουν από το φάσμα της ανεργίας σε μετέπειτα στάδια της ζωής τους καθώς και από περιορισμένη συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες. Η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο στερεί από τους νέους την δυνατότητα να συμμετάσχουν στην διά βίου μάθηση και αυξάνει τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο στερεί και από την κοινωνία σημαντικό δυναμικό.

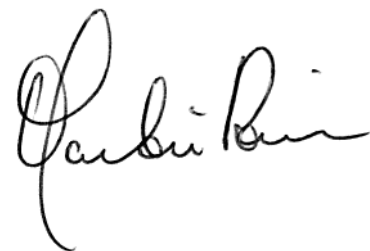
Για όλους τους παραπάνω λόγους, η ΕΣΕΠ υποστηρίζει το εγχείρημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αφορά την μείωση σε ποσοστό 10% της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο μέχρι το 2020. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο στόχος αυτός όσον αφορά την στήριξη των μαθητών που αντιμετωπίζουν εμπόδια ώστε να μπορέσουν να ολοκληρώσουν την σχολική τους εκπαίδευση. Λόγω της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης, μαθητές από χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα και λοιπές μη προνομιούχες ομάδες κινδυνεύουν να μην εκμεταλλευτούν πλήρως τις δυνατότητες που τους παρέχει η εκπαίδευση.

Στόχος του έργου αυτού υπήρξε η διερεύνηση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι ΤΠΕ όσον αφορά την αποτροπή της πρόωρης αποχώρησης των μαθητών από το σχολείο. Οι ψηφιακές τεχνολογίες αποτελούν πλέον αναπόσπαστο μέρος όλων σχεδόν των πτυχών της σύγχρονης ζωής. Η ΕΣΕΠ πιστεύει ότι οι ΤΠΕ διαθέτουν υψηλό εκπαιδευτικό δυναμικό όχι μόνο γιατί διευκολύνουν την πρόσβαση στην διά βίου μάθηση αλλά και γιατί καθιστούν δυνατή την εφαρμογή εκπαιδευτικών προσεγγίσεων με επίκεντρο τον μαθητή. Στα πλαίσια έργων που υλοποιήθηκαν στο παρελθόν, όπως τα ELFE 1 και ELFE 2, η ΕΣΕΠ διερεύνησε την παιδαγωγική χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και την προστιθέμενη αξία που παρέχουν στις διδακτικές και μαθησιακές διεργασίες.

Το έργο αυτό ξεχωρίζει λόγω της εφαρμοσμένης του προσέγγισης. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σε σχολεία,

εκπαιδευτικά ιδρύματα και εκπαιδευτικούς φορείς τεσσάρων (4) Ευρωπαϊκών χωρών και διεξήχθησαν συνεντεύξεις με μαθητές αλλά και εργαζόμενους. Στόχος του εγχειρήματος αυτού ήταν να συγκεντρωθούν βιώματα, απόψεις και ιδέες ατόμων που εμπλέκονται άμεσα στην διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Τα αποτελέσματα της έρευνας συζητήθηκαν στα πλαίσια εργαστηρίου και οργανώθηκε ένα συνέδριο ολοκλήρωσης του έργου στο οποίο προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν εκπαιδευτικές ενώσεις, εκπαιδευτικοί και ερευνητές ώστε να έρθουν σε επαφή με τους κοινωνικούς εταίρους: Την ομοσπονδία Εργοδοτών (EFEE) και την Ένωση Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Οργανωτικό Γραφείο Ενώσεων Ευρωπαίων Μαθητών - OBESSU). Εντέλει, το έργο κατόρθωσε να απαντήσει, εν μέρει, στο ερώτημα που αφορά τον τρόπο ή τους τρόπους με τους οποίους οι ΤΠΕ δύνανται να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ των μαθητών που κινδυνεύουν από αποκλεισμό και εκείνων που είναι πλήρως ενσωματωμένοι όχι μόνον στην εκπαίδευση αλλά και γενικότερα στην κοινωνία.

Το παρόν σχέδιο κατευθυντηρίων γραμμών στηρίζεται στα αποτελέσματα του έργου και θα υποβληθεί προς έγκριση στην Ολομέλεια της ΕΣΕΠ την άνοιξη του 2014. Στόχος των κατευθυντηρίων αυτών γραμμών είναι να συμβουλευσουν και να εμπνεύσουν τις ενώσεις των εκπαιδευτικών και τα μέλη τους, τα σχολικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα, τους εμπλεκόμενους στην εκπαίδευση και τους λαμβάνοντας τις αποφάσεις σχετικά με την χρήση των ΤΠΕ ως όπλο για την αποτροπή της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.

Martin Rømer
Βρυξέλλες, Ιανουάριος 2014

Πίνακας Περιεχομένων

1	Επισκόπηση του Έργου.....	6
1.1	Πλαίσιο του Έργου	6
1.2	Στόχος του Έργου	8
1.3	Εταίροι του Έργου	9
1.4	Μεθοδολογία	10
2	Δραστηριότητες του Έργου	12
2.1	Μελέτες περιπτώσεων	12
2.2	Εργαστήριο	13
2.3	Τελικό Συνέδριο.....	14
3	Αποτελέσματα των Μελετών Περιπτώσεων.....	16
3.1	Δανία	16
3.2	Κάτω Χώρες	17
3.3	Πορτογαλία	18
3.4	Αζερμπαϊτζάν	20
4	Γενικά Συμπεράσματα	21
5	Αποτελέσματα του Εργαστηρίου και του Τελικού Συνεδρίου: Σχέδιο Πρακτικών Κατευθυντηρίων Γραμμών.....	22
6	Ακρώνυμα	30
7	Δημοσιεύσεις και Εκθέσεις	31
8	Συνδεδεμένοι Εταίροι	32

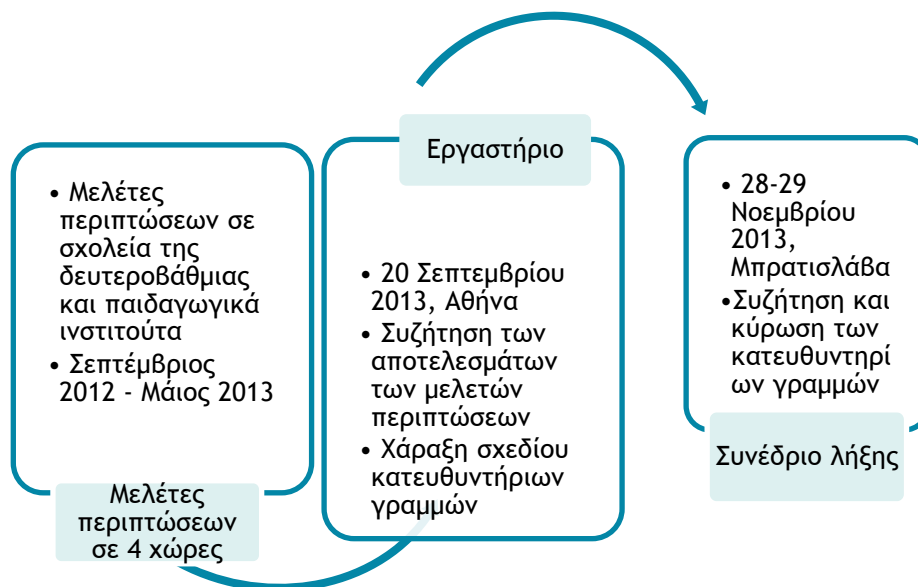
1 Επισκόπηση του Έργου

Το υλοποιημένο από την ΕΣΕΠ έργο με αντικείμενο τις Ενώσεις Εκπαιδευτικών και το πώς μπορεί να αποτραπεί η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο με χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση συνέδεσε τα οφέλη της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση με το μείζον ζήτημα της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.

Ειδικότερα, το έργο επεχείρησε να εντοπίσει τρόπους με τους οποίους οι ΤΠΕ και οι καινοτόμες εκπαιδευτικές μέθοδοι με βάση τις ΤΠΕ μπορούν να συμβάλουν στην επιστροφή στο σχολείο ατόμων που κινδυνεύουν να αποκλειστούν από την τυπική εκπαίδευση. Διερεύνησε τρόπους με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί μπορούν να υποστηρίξουν την δυνατότητα των ΤΠΕ να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα σε όσα τα άτομα αυτά βιώνουν και

μαθαίνουν στο σπίτι και αντίστοιχα στο σχολείο.

Η υλοποίηση του έργου πραγματοποιήθηκε από τον Ιανουάριο του 2011 ως τον Απρίλιο του 2014. Κατά την διάρκεια της προαναφερθείσας περιόδου, διεξάχθηκαν τέσσερις μελέτες περιπτώσεων σε παιδαγωγικά ινστιτούτα και σχολεία στην Δανία, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία και το Αζερμπαϊτζάν. Ακολούθησε ένα εργαστήριο με σκοπό την χάραξη προσχεδίου πρακτικών κατευθυντηρίων γραμμών όσον αφορά την χρήση των ΤΠΕ για την προσέλκυση των μαθητών στο σχολείο. Οι οδηγίες αυτές αξιολογήθηκαν κατόπιν στα πλαίσια συνεδρίου λήξης του έργου. Οι πρακτικές κατευθυντήριες γραμμές θα υποβληθούν προς υιοθέτηση στην ολομέλεια της ΕΣΕΠ τον Απρίλιο του 2014.

1.1 Πλαίσιο του Έργου

Το υλοποιημένο από την ΕΣΕΠ αυτό έργο συνδέεται με έναν από τους κορυφαίους

στόχους της στρατηγικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επόμενη

δεκαετία *ΕΕ 2020*. Στα πλαίσια της στρατηγικής *ΕΕ 2020* έχει τεθεί ως στόχος η μείωση του ποσοστού πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο κάτω από το 10% καθώς και η αύξηση κατά 40% του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.¹ Όσον αφορά το ζήτημα της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο στην Ευρώπη, απαραίτητη είναι η αντιμετώπιση του ολοένα αυξανόμενου αριθμού νέων που αποχωρούν από το σχολείο με γυμνασιακές ή και ακόμα λιγότερες γνώσεις.

Το πλαίσιο που επέλεξε το εν λόγω έργο είναι αρκετά ευρύ καθώς θεωρεί ως πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο κάθε μορφή αποχώρησης από την τυπική εκπαίδευση ή κατάρτιση πριν την

ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, οι στατιστικές της Eurostat για την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο καταδεικνύουν ότι περισσότεροι από έξι εκατομμύρια νέοι Ευρωπαίοι (18-24 ετών) εγκατέλειψαν το σχολείο το 2009 μόνον με το αποδεικτικό του γυμνασίου και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ούτε καν αυτό. Παρόλο που ο αριθμός αυτός μειώθηκε σε πεντέμισι εκατομμύρια το 2012,² η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο εξακολουθεί να εγείρει ανησυχίες δεδομένων των σοβαρότατων συνεπειών της τόσο για το ίδιο το άτομο, όσο και γενικότερα για την κοινωνία. Η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο συνδέεται με τον κίνδυνο της ανεργίας και της περιορισμένης συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Στερεί από τους νέους την δυνατότητα να συμμετάσχουν στην διά βίου μάθηση και αυξάνει τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Όσον αφορά τις ΤΠΕ, κατά την διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας οι εξελίξεις υπήρξαν τόσο ραγδαίες ώστε σχεδόν όλες οι πτυχές της σύγχρονης ζωής να εμπλέκουν πλέον την χρήση τεχνολογίας συχνά ή ακόμη και σε συνεχή βάση. Παρ'όλα αυτά, η μελέτη ΡΙΑΑ

Πρόωρη Αποχώρηση από το Σχολείο

Κάθε μορφή αποχώρησης από την εκπαιδευτική διαδικασία πριν την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Διεθνές Κολέγιο Επιχειρηματικών Σπουδών, Kolding, Δανία

Grafisch Lyceum, Rotterdam, Κάτω Χώρες

(Πρόγραμμα διεθνούς αξιολόγησης των ικανοτήτων των ενηλίκων) - Οκτώβριος 2013,³ κατέδειξε ότι οι **ενήλικοι Ευρωπαίοι διαθέτουν ελλείψεις δεξιότητες ΤΠΕ**. Για τον λόγο αυτό, είναι εύλογη η επιθυμία διερεύνησης των δυνατοτήτων που παρέχουν τα ψηφιακά περιβάλλοντα μάθησης στην τυπική εκπαίδευση. Πέραν αυτού, εμπειρικά στοιχεία υποδεικνύουν ότι οι **ΤΠΕ μπορούν να αποτελέσουν κίνητρο και έρεισμα**. Η μελέτη **STEPS (2006-2009)**⁴ κατέδειξε ότι οι **ΤΠΕ επηρεάζουν θετικά τους ευρύτερους εκπαιδευτικούς στόχους**, όπως η παρακολούθηση των μαθημάτων, η συμπεριφορά, τα κίνητρα, η στάση, η εμπιστοσύνη και η δέσμευση.

Τα έργα **ELFE 1 and ELFE 2** που υλοποίησε η **ΕΣΕΠ στο παρελθόν**,⁵ κατέδειξαν ότι παρ' ότι η χρήση των ΤΠΕ στα σχολεία έχει επεκταθεί, **πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην ανάπτυξη και κατανόηση του ρόλου της τεχνολογίας στην «ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας»**. Ειδικότερα, η υιοθέτηση παιδαγωγικών προσεγγίσεων στηριγμένων στον συνδυασμό των βασικών παιδαγωγικών δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών με τα οφέλη της σύγχρονης τεχνολογίας ΤΠΕ μπορούν να αυξήσουν σημαντικά την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί.

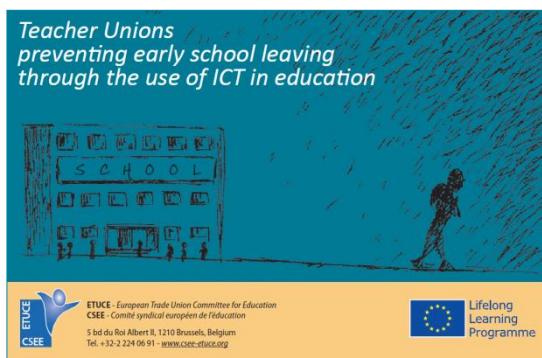
¹ Για μια επισκόπηση των βασικών στόχων της στρατηγικής **ΕΕ 2020** παρακαλούμε επισκεφθείτε τον διαδικτυακό τόπο **Ευρώπη 2020** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_el.htm

² Για μια αναλυτική επισκόπηση των πρόσφατων, στατιστικά τεκμηριωμένων, εξελίξεων της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο παρακαλούμε επισκεφθείτε το Παρατηρητήριο Εκπαίδευσης και Κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2012: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52012SC0373:EN:NOT>

³ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την μελέτη **PIAAC (Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης των Ικανοτήτων των Ενηλίκων)** και τα αποτελέσματά της παρακαλούμε επισκεφθείτε τον δικτυακό τόπο του **PIAAC** στον **ΟΟΣΑ**: <http://www.oecd.org/site/piaac/>

⁴ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την μελέτη **STEPS** και τα αποτελέσματά της παρακαλούμε επισκεφθείτε τον δικτυακό τόπο **Δια Βίου Μάθησης** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: http://eacea.ec.europa.eu/llp/studies/study_impact_technology_primary_school_en.php

⁵ Τα αποτελέσματα των έργων **ELFE 1** και **2** που υλοποίησε η **ΕΣΕΠ** έχουν δημοσιευθεί στον δικτυακό τόπο των έργων αυτών: http://www.elfe-eu.net/flx/english/earlier_projects_elfe_1_and_elfe_2/

Κάρτες ευαισθητοποίησης

1.2 Στόχος του Έργου

Παράλληλα με το γενικό πλαίσιο της μείωσης του αριθμού μαθητών που αποχωρούν πρόωρα από το σχολείο μέσω της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση, το έργο είχε μια σειρά ειδικούς στόχους. Πρώτος στόχος του έργου ήταν να καθορίσει με ποιον τρόπο δύνανται οι ΤΠΕ (συμπεριλαμβανομένων των εργαλείων και των καινοτόμων

διδακτικών μεθόδων που στηρίζονται στις ΤΠΕ) να συμβάλλουν στην παρακίνηση και στην εκ νέου προσέλευση στο σχολείο εκείνων που το έχουν πρόωρα εγκαταλείψει. Στις ομάδες που ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στον κίνδυνο αποκλεισμού από την τυπική εκπαίδευση περιλαμβάνονται οι πρόωρα αποχωρούντες από το σχολείο, οι εθνικές μειονότητες και οι μετανάστες. Εντός του προαναφερθέντος πλαισίου, στόχος του έργου ήταν να αναλύσει την επίδραση της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση σε ατομικό επίπεδο από πλευράς ενίσχυσης του δυναμικού (επανα)σύνδεσης των ομάδων αυτών με τις διαδικασίες μάθησης και ενεργής συμμετοχής στα κοινά.

Από την πλευρά των εκπαιδευτικών, το πρόγραμμα στόχευε στον εντοπισμό των ειδικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων που χρειάζεται να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί για να μπορέσουν να ενσωματώσουν στις μεθόδους τους μια θετική χρήση των ΤΠΕ.

1.3 Εταίροι του Έργου

Στα πλαίσια του έργου αυτού συνεργάστηκε μια πολυεθνική ομάδα εκπροσώπων επτά διδασκαλικών ενώσεων με δύο εμπειρογνώμονες στον τομέα της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση και της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο στην Ευρώπη. Οι δέκα εταίροι, λειτουργώντας ως συμβουλευτική ομάδα, οργάνωσαν τις δραστηριότητες του έργου. Το έργο τους περιέλαβε μεταξύ άλλων επιλογή των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα οποία θα διεξήγοντο οι μελέτες περιπτώσεων, προγραμματισμό και διεξαγωγή των τελευταίων σε συνεργασία με τους εμπειρογνώμονες του έργου, συζήτηση των αποτελεσμάτων, προετοιμασία του εργαστηρίου και του τελικού συνεδρίου και, τέλος, σύνταξη του προσχεδίου πρακτικών

Ειδικότερα, το έργο επιχείρησε να εξετάσει αναλυτικά τους τρόπους με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί μπορούν να στηρίξουν τις δυνατότητες των ΤΠΕ να γεφυρώσουν το χάσμα αυτών που τα άτομα αυτά βιώνουν και μαθαίνουν στο σπίτι και αυτών που μαθαίνουν στα πλαίσια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Με στόχο την ενίσχυση του αντίκτυπου του έργου, συνυπολογίστηκε και η ικανότητα προσαρμογής των αποτελεσμάτων στο πολιτιστικό πλαίσιο και άλλων χωρών. Για τον λόγο αυτό, ως στόχος του έργου τέθηκε και η ανάπτυξη **σειράς συγκεκριμένων και πρακτικών κατευθυντήριων γραμμών** απευθυνόμενων στις Ευρωπαϊκές διδασκαλικές ενώσεις και τα μέλη τους, στους εργαζόμενους στην εκπαίδευση και κάθε άλλο ενδιαφερόμενο του τομέα της εκπαίδευσης.

κατευθυντήριων γραμμών και αναθεώρηση αυτού. Η ομοσπονδία εργοδοτών και η Ένωση Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης συνεισέφεραν στο έργο αυτό ως συνεργαζόμενοι εταίροι. Ειδικότερα, συνέβαλαν με την πλούσια εμπειρία τους και τις πολύτιμες απόψεις τους για το ζήτημα της πρόωρης αποχώρησης από το

Συμβουλευτική Ομάδα

σχολείο και την χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση στα πλαίσια του εργαστηρίου και του τελικού συνεδρίου που οργανώθηκαν κατά την υλοποίηση του έργου.

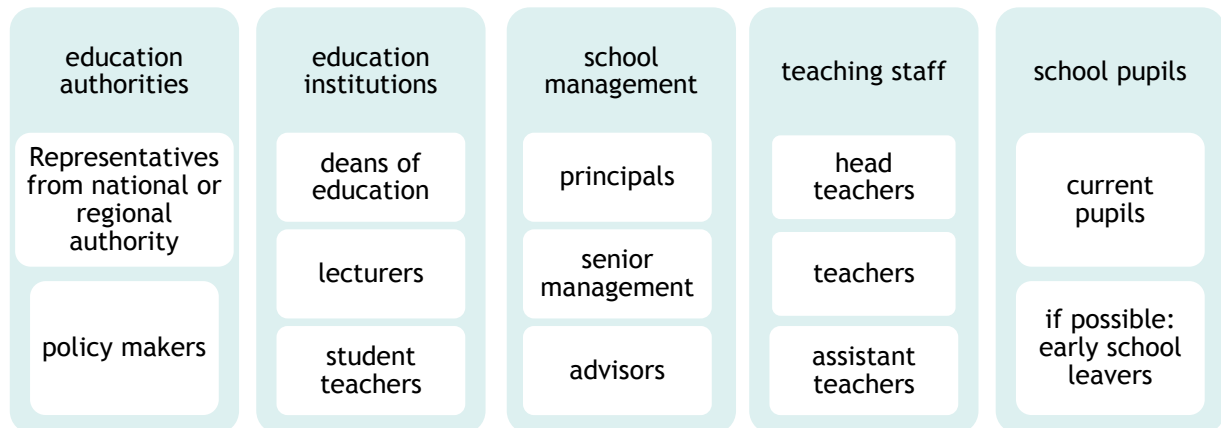
 Bert Imminga AOb, The Netherlands	 Hans Laugesen GL, Denmark	 ETUCE
Guntars Catlaks project expert, EI 		George Koursakov ESEUR, Russia
Roy Leitch project expert, UK		Nigar Mustafazade AITUCEW, Azerbaijan Republic
Maria Arminda Bragança FNE, Portugal 	Ivan Šoš OZPŠaV, Slovakia 	Eleni Zografaki OLME, Greece

1.4 Μεθοδολογία

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στα πλαίσια του έργου αυτού για την συλλογή πληροφοριών όσον αφορά τις τρέχουσες πρακτικές στον τομέα της χρήσης ΤΠΕ για την αποτροπή της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο ήταν οι συνεντεύξεις ποιοτικής έρευνας. Ως καλύτερος τρόπος συγκέντρωσης εμπειριών και απόψεων επιλέχθηκε ο διάλογος με μια σειρά μείζονος σημασίας ομάδες στον τομέα της εκπαίδευσης, όπως εκπαιδευτικοί, εργαζόμενοι στον τομέα της εκπαίδευσης και εκπρόσωποι εθνικών και περιφερειακών εκπαιδευτικών φορέων.

Τέσσερις χώρες επιλέχθηκαν για την διεξαγωγή μελετών περιπτώσεων στα πλαίσια του έργου αυτού και ειδικότερα η Δανία, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία και το Αζερμπαϊτζάν με στόχο μεταξύ άλλων την όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικότερη εκπροσώπηση των γεωγραφικών και πολιτικών ιδιαιτεροτήτων της Ευρώπης. Οι συνεντεύξεις συντάχθηκαν από τους εμπειρογνώμονες του έργου σε συνεργασία με τα μέλη της συμβουλευτικής ομάδας. Για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων επιλέχθηκε

η μέθοδος των ημιδομημένων συνεντεύξεων με σκοπό οι συνεντεύξεις να πραγματοποιηθούν με συστηματικό τρόπο χωρίς, ωστόσο, να διακυβεύεται το δυναμικό για ανοικτό διάλογο.

Συναντήσεις με όλες ή ορισμένες από τις ομάδες που αναγράφονται στο σχήμα οργανώθηκαν στις χώρες που συμμετείχαν στο έργο (Δανία, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Αζερμπαϊτζάν). Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν βάσει προγράμματος που είχε καταρτιστεί εκ των προτέρων. Το πρόγραμμα αυτό περιλάμβανε προτάσεις σχετικά με τα θέματα και τις ερωτήσεις που θα μπορούσε να θίξει ο ερευνητής καθώς και συμβουλές για το στυλ και τις λέξεις κλειδιά που έπρεπε να χρησιμοποιηθούν ανάλογα με την περίπτωση. Παρότι αναπτύχθηκαν άλλα προγράμματα για το διδακτικό προσωπικό και άλλα για τους μαθητές, έμφαση δόθηκε στα ίδια θεματικά πεδία.

Μετά από κάθε επίσκεψη στα πλαίσια των μελετών περιπτώσεων, μια γραπτή συνοπτική έκθεση περιέγραφε τα θέματα και τις καλές πρακτικές που είχαν προκύψει από τις συνεντεύξεις με τους ερωτώμενους. Οι ίδιες οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνούνταν με χρήση του λειτουργικού ενός tablet ώστε να μπορεί

Ημιδομημένη συνέντευξη

Ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιείται συχνά στις κοινωνικές επιστήμες. Η ημιδομημένη συνέντευξη διαθέτει ευελιξία καθώς επιτρέπει την διατύπωση νέων ερωτήσεων στα πλαίσια της συνέντευξη με βάση τις απαντήσεις του ερωτώμενου. Ο ερευνητής ακολουθεί ένα πλαίσιο πεδίων και ερωτήσεων προς διερεύνηση. Οι ημιδομημένες τεχνικές είναι ηθελημένα υποκειμενικές και εμπειρικές και στοχεύουν στην καταγραφή των απόψεων, των βιωμάτων και των εντυπώσεων των ερωτώμενων με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια και συνάφεια.

να γίνει επαλήθευση των γραπτών σημειώσεων. Οι συνεντεύξεις αναλύθηκαν με στόχο την συγκέντρωση μιας σειράς αναδυόμενων θεμάτων από κάθε συνέντευξη, κεντρικών θεμάτων για κάθε χώρα και συνολικών θεμάτων για όλο το έργο.

2 Δραστηριότητες του Έργου

2.1 Μελέτες περιπτώσεων

Τριήμερες επισκέψεις πραγματοποιήθηκαν σε κάθε μια από τις χώρες που επελέγησαν για την πραγματοποίηση των μελετών περιπτώσεων. Κατά την διάρκεια των επισκέψεων αυτών πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με την διοίκηση, το προσωπικό και τους μαθητές τριών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων γνωστών για την ενεργή χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Κατά την διάρκεια των επισκέψεων διεξήχθησαν συνεντεύξεις με 20 μέλη του προσωπικού (διευθυντές, υποδιευθυντές και επικεφαλής των παιδαγωγικών τμημάτων), 32 δασκάλους και 38 μαθητές.

Διεθνές Κολέγιο Επιχειρηματικών Σπουδών, Kolding, Δανία

Μελέτες περιπτώσεων

- Δανία, 4-6 Σεπτεμβρίου 2012
- Κάτω Χώρες, 22-24 Ιανουαρίου 2013
- Πορτογαλία, 5-7 Μαρτίου 2013
- Αζερμπαϊτζάν, 6-8 Μαΐου 2013

2.2 Εργαστήριο

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2013 οργανώθηκε στα πλαίσια του έργου αυτού, στην Αθήνα (Ελλάδα), ένα εργαστήριο με σκοπό την ανάλυση των αποτελεσμάτων των μελετών περιπτώσεων καθώς και την σύνταξη ενός σχεδίου πρακτικών κατευθυντήριων γραμμών σχετικών με την χρήση των ΤΠΕ για την παρακίνηση και την επανα-προσέλκυση των ατόμων εκείνων που κινδυνεύουν να αποκλειστούν από την τυπική εκπαίδευση. Στο εργαστήριο συμμετείχαν 40 εκπρόσωποι από 24 Ευρωπαϊκές διδασκαλικές ενώσεις, εκπρόσωποι της Ομοσπονδίας Εργοδοτών (EFEE), και της Ένωσης Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (OBESSU) και τέλος εκπρόσωποι ερευνητικών ιδρυμάτων. Οι **Guntars Catlaks** και **Roy Leitch**, εμπειρογνώμονες του έργου, παρουσίασαν την ανάλυση των συνεντεύξεων που είχαν πραγματοποιηθεί στα πλαίσια των μελετών περιπτώσεων. Οι συμμετέχοντες συζήτησαν να ευρήματα των τεσσάρων μελετών περιπτώσεων που είχαν πραγματοποιηθεί στα πλαίσια του έργου και αντάλλαξαν απόψεις σχετικά με την πρόωρη αποχώρηση από το

σχολείο και τον ρόλο των ΤΠΕ.

Η **Μαρία Νικολακάκη** από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου σε συνεργασία με τον **Παύλο Χαραμή** από το Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ πραγματοποίησαν παρουσίαση με θέμα την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο. Η κυρία Νικολακάκη υπογράμμισε τις **σοβαρότατες επιπτώσεις της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο τόσο για το ίδιο το άτομο, όσο και για την κοινωνία.** Η τρέχουσα οικονομική κρίση αποτέλεσε μεγάλο πλήγμα τόσο για τους Έλληνες εκπαιδευτικούς, όσο και για τους μαθητές. Οι ώρες εργασίας των εκπαιδευτικών αυξήθηκαν, οι προϋπολογισμοί των σχολείων, αλλά και οι μισθοί των εκπαιδευτικών περικόπηκαν και αρκετά σχολεία έκλεισαν. Ο περιορισμός της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο προϋποθέτει επαρκή χρηματοδότηση των σχολείων. Η τεχνολογία δεν είναι παρά τρόπος επίλυσης του προβλήματος της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο και όχι λύση αυτή καθαυτή.

Η ολομέλεια του εργαστηρίου συνεδριάζει

Η **Gráinne Conole** από το Ίδρυμα Μάθησης και Καινοτομίας (Institute of Learning Innovation) του Πανεπιστημίου του Leicester παρουσίασε μια σειρά παραδειγμάτων παιδαγωγικής χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία για την αποτροπή της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο. Η κυρία Conole αναφέρθηκε σε αρκετές από τις λειτουργίες που μπορούν να πραγματοποιηθούν με την βοήθεια των ΤΠΕ. Σε γενικές γραμμές, οι τεχνολογίες συμβάλλουν παρέχοντας εικονική υποστήριξη στα πλαίσια της επιτυχούς αντιμετώπισης των μαθησιακών εμποδίων αλλά και δημιουργώντας δίκτυα. Αδιαμφισβήτητα, η τεχνολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως τρόπος

παρακολούθησης της προόδου των μαθητών. Τα εργαλεία αυτά, ωστόσο, ενδέχεται να αποδώσουν μεγαλύτερα οφέλη εάν δοθούν στους ίδιους τους μαθητές ώστε να μάθουν οι τελευταίοι να προγραμματίζουν και να παρακολουθούν τις μαθησιακές τους δραστηριότητες.

Κατά την διάρκεια των συνεδριών του εργαστηρίου που ακολούθησαν τις παρουσιάσεις, οι συμμετέχοντες συνέταξαν σχέδιο πρακτικών κατευθυντηρίων γραμμών με σκοπό αυτό να οριστικοποιηθεί στη διάρκεια του τελικού συνεδρίου στην Μπρατισλάβα (Σλοβακία).

2.3 Τελικό Συνέδριο

Το τελικό συνέδριο του έργου διεξήχθη το διήμερο 28-29 Νοεμβρίου 2013 στην Μπρατισλάβα (Σλοβακία). Στο συνέδριο συμμετείχαν εκπρόσωποι διδασκαλικών ενώσεων, η ομοσπονδία εργοδοτών (EFEE), η Ένωση Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (OBESSU), ερευνητές και εκπαιδευτικοί. Ο κύριος στόχος του συνεδρίου ήταν να συζητηθεί το ζήτημα της σύνταξης πρακτικών κατευθυντηρίων γραμμών σχετικών με την χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση ως εργαλείο πρόληψης της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές θα αποτελέσουν συμβουλευτικό εργαλείο για τις διδασκαλικές ενώσεις, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τους χαράσσοντες πολιτική και κάθε άλλο εμπλεκόμενο στην εκπαίδευση. Στηρίζονται στα ευρήματα των τεσσάρων μελετών περιπτώσεων που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του έργου καθώς και στα συμπεράσματα του

εργαστηρίου του Σεπτεμβρίου 2013 στην Αθήνα.

Η **Eleonora Waltraud-Schmid** από το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) παρουσίασε τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν ότι η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο συνδέεται με προκλήσεις εντός και εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος. Όσον αφορά την χρήση στρατηγικών βασισμένων στις ΤΠΕ ως κίνητρο επιστροφής των ομάδων υψηλού κινδύνου στο σχολείο, οι περισσότερες χώρες της ΕΕ βρίσκονται ακόμα σε πειραματικό στάδιο.

Ο **Guus Wijngaards**, εκπρόσωπος της ΕΣΕΠ και μέλος της Ομάδας Εργασίας Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού (OMC) για τις ΤΠΕ παρουσίασε την πρόσφατη

πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο *Opening Up Education*. Ειδικότερα, ο κύριος Wijngaards τόνισε το πόσο απαραίτητο είναι να συζητηθεί η χρήση ΤΠΕ στα σχολεία και να ληφθούν υπ' όψιν οι απόψεις των εκπαιδευτικών, των μαθητών αλλά και των γονέων και κηδεμόνων κατά την προώθηση της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Τα σχολεία χρειάζεται να διαθέτουν την απαραίτητη υποδομή για να χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ και στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ενθαρρυνθούν να επιλέξουν λύσεις προσαρμοσμένες στις δικές τους ανάγκες.

Η Elzbieta Leszczynska, εκπρόσωπος της ΕΣΕ στην ομάδα εργασίας ΟΜΚ για την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο παρουσίασε τα τεκταινόμενα στην ομάδα εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ασχολείται με την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο. Η ομάδα αυτή ανέπτυξε πρόσφατα μια σειρά κεντρικών μηνυμάτων πολιτικής για την πρόληψη της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.¹ Η κυρία Leszczynska τόνισε ότι τα σχολεία πρέπει να υποστηρίζουν τους μαθητές στην μαθησιακή διαδικασία με επίκεντρο τις ανάγκες των τελευταίων. Για το σκοπό αυτό, **τα σχολεία πρέπει να υποστηρίζονται από διεπιστημονικές ομάδες.** Με δεδομένο ότι οι εκπαιδευτικοί

δεν είναι προς το παρόν άρτια προετοιμασμένοι για την αντιμετώπιση της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο, είναι σημαντική η ενίσχυση της επαγγελματικής αρχικής εκπαίδευσης αλλά και της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης.

Για να αξιοποιηθούν οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια, εκπαιδευτικοί και υπεύθυνοι πέντε ιδρυμάτων παρουσίασαν τα καθημερινά τους βιώματα από την χρήση

Δεξιά: Συνεδρία των ομάδων εργασίας

Κάτω αριστερά: Συνεδρία των ομάδων εργασίας

Κάτω δεξιά: Συνεδρία της Ολομέλειας

των ΤΠΕ στο σχολείο τους με στόχο την παρακίνηση των μαθητών να επιστρέψουν στο σχολείο.²

¹Για να συμβουλευτείτε το πλήρες κείμενο της έκθεσης της ομάδας εργασίας, συμπεριλαμβανομένων και των κεντρικών μηνυμάτων, παρακαλούμε επισκεφθείτε την

ακόλουθη διεύθυνση:
http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/doc/esl-group-report_en.pdf

²Μπορείτε να μεταφορτώσετε την έκθεση του συνεδρίου από τον δικτυακό τόπο του έργου www.elfe-eu.net.

3 Αποτελέσματα των Μελετών Περιπτώσεων

3.1 Δανία

Visits in Denmark: 4-6 September 2012:

- International Business College, Kolding
- Randers HF& VUC, Randers
- Institute for the Study of Culture, University of South Denmark,

Οι μελέτες περιπτώσεων στην Δανία έστρεψαν την προσέγγιση των ημιδομημένων συνεντεύξεων με ιδιαίτερη επιτυχία καθώς είχε ως αποτέλεσμα εξαιρετικά εποικοδομητικές συζητήσεις με τους ερωτώμενους. Όσον αφορά τα αποτελέσματα γενικότερα, παρατηρήσαμε

ότι η Δανία είναι εξαιρετικά προηγμένη στην χρήση ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα φαίνεται πλέον να εγκαινιάζουν μια «μετά-πειραματική φάση» ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αρκετοί από τους ερωτώμενους τόνισαν την ανάγκη να ενσωματωθούν οι ΤΠΕ στις παραδοσιακές εκπαιδευτικές μεθόδους και να αναθεωρηθεί ο ρόλος του δασκάλου. Από αυτή την άποψη, οι δάσκαλοι κατευθύνουν την εκπαιδευτική διαδικασία αλλά δεν είναι απαραίτητα οι μόνοι που παρέχουν μαθησιακό περιεχόμενο. Είναι αναμφίβολα απαραίτητο, για να

Διεθνής Ακαδημία Επιχειρηματικών Σπουδών, Kolding, Δανία

Randers HF & VUC, Randers, Δανία

προχωρήσουμε πέρα από το πειραματικό στάδιο στον τομέα των ΤΠΕ, να συγκεντρώσουμε περισσότερα στοιχεία για την χρήση των ΤΠΕ σε συγκεκριμένες συνθήκες. Ειδικότερα, απαιτείται μεθοδολογική εργασία με στόχο την ταξινόμηση των προσεγγίσεων αλλά και την ανάλυση των συνθηκών και των θετικών μεταξύ τους σχέσεων. Απαιτείται, επιπλέον, εκπαίδευση του προσωπικού ώστε να είναι σε θέση να καθοδηγήσουν τους μαθητές τους στην χρήση των ΤΠΕ στην τάξη.

Κατά την μελέτη περιπτώσεων στην Δανία, η πρόωρη αποχώρηση από το

σχολείο αντιμετωπίστηκε μάλλον ως εύλογος εθνικός στόχος παρά ως μείζονος σημασίας εθνικό πρόβλημα. Παρ'όλα αυτά, η χρήση ολοκληρωμένης προσέγγισης με επίκεντρο τον μαθητή θεωρείται ως ο καλύτερος τρόπος βελτίωσης των επιδόσεων και συνεπώς μείωσης του ποσοστού πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο. Η προσέγγιση αυτή σε συνδυασμό με την αυστηρή επιβολή κυρώσεων θεωρείται ως η πλέον βιώσιμη λύση για την αποτροπή της πρόωρης αποχώρησης των μαθητών από το σχολείο.

3.2 Κάτω Χώρες

Visits in the Netherlands: 22-24 January 2013:

- Noordelijke Hogeschool, Leeuwarden
- Hondsrug College, Emmen
- Grafisch Lyceum, Rotterdam

Όπως και στην περίπτωση της Δανίας, οι Κάτω Χώρες έχουν προχωρήσει στο πεδίο της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση και μπορούν να θεωρηθούν ως εισερχόμενες σε "μετά-πειραματική φάση». Σε όλα τα σχολεία που επισκεφθήκαμε, οι ΤΠΕ αποτελούσαν άρρηκτο τμήμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ειδικότερα, οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται στις Κάτω Χώρες ως εργαλείο στα πλαίσια μιας καλά σχεδιασμένης και πλαισιωμένης μετάβασης από την εκπαίδευση με επίκεντρο τον δάσκαλο στην εκπαίδευση με επίκεντρο τον μαθητή. Παρ'όλα αυτά,

κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην παιδαγωγική αυτονομία και στο εξατομικευμένο εκπαιδευτικό ύφος. Οι υποχρεωτικές πρακτικές θεωρήθηκαν μάλλον ως απαράδεκτες λόγω του σεβασμού προς την ατομική αυτονομία.

Τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε από τις Κάτω Χώρες καταδεικνύουν ότι η υλοποίηση της προηγμένης παιδαγωγικής χρήσης ΤΠΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον ενθουσιασμό και την καθοδήγηση μιας μικρής ομάδας ενεργών μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας. Επιπλέον, η αύξηση του αριθμού των εξατομικευμένων μαθησιακών πλατφορμών θέτει ερωτήματα που αφορούν τις ώρες εργασίας του εκπαιδευτικού προσωπικού και τα μελλοντικά εγκύκλια προγράμματα.

Noordelijke Hogeschool, Leeuwarden, Κάτω Χώρες

Κολλέγιο Hondsrug, Emmen, Κάτω Χώρες

Η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο αντιμετωπίζεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα των Κάτω Χωρών μάλλον ως αφηρημένο ζήτημα παρά ως εθνικό πρόβλημα αν και οι ερωτώμενοι γνώριζαν ότι η μείωση του ποσοστού της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο αποτελεί μείζονα στόχο για την κυβέρνηση. Παρ' όλα αυτά, οι ερωτώμενοι αντιλαμβάνονταν ότι η χρήση των ΤΠΕ για παιδαγωγικούς σκοπούς αποτελεί ισχυρό σύμμαχο στην μάχη για

την μείωση της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο. Όσον αφορά τα οφέλη από την χρήση ΤΠΕ, οι ερωτώμενοι εξέφρασαν αρκετές υποθέσεις, όπως για παράδειγμα ότι οι ΤΠΕ καθιστούν δυνατή την εξατομικευμένη μάθηση, αυξάνουν το αίσθημα ιδιοκτησίας, παρακίνησης και καινοτομίας του μαθητή, προάγουν την επικοινωνία με συμμαθητές και δασκάλους και, τέλος, βελτιώνουν τις μαθητικές επιδόσεις.

3.3 Πορτογαλία

Visits in Portugal: 5-7 March 2013:

- Teacher Education Institution at the University of Lisbon
- Eça de Queirós, Lisbon
- D. Dinis School, Lisbon

Όσον αφορά την παιδαγωγική χρήση ΤΠΕ, η Πορτογαλία εξακολουθεί να βρίσκεται, απ' ότι φαίνεται, σε πειραματικό στάδιο. Η πλειοψηφία των πρωτοβουλιών έχουν ως αφετηρία μεμονωμένους εκπαιδευτικούς ενώ η έμπνευση προέρχεται από συγκεκριμένη τεχνολογική επίτευξη. Ως αποτέλεσμα

της πρακτικής αυτής, οι πρωτοβουλίες δεν είναι πάντοτε μακροπρόθεσμα βιώσιμες και δεν υφίσταται συνεπής αξιολόγησή τους. Επιπλέον, ελάχιστη εξέλιξη υπάρχει στον παιδαγωγικό τομέα παρά το γεγονός ότι αναγνωρίζεται, γενικά, η ανάγκη μιας εκπαίδευσης με επίκεντρο τον μαθητή.

Όσον αφορά την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο, οι συνεντεύξεις επιβεβαίωσαν την άποψη ότι βασικές αιτίες της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο είναι ο κοινωνικός περίγυρος και το οικογενειακό πλαίσιο (π.χ. χαμηλό εισόδημα). Έναυσμα για την

πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο αποτελεί η έλλειψη κινήτρων, είτε λόγω του υπόβαθρου, είτε λόγω των σχολικών βιωμάτων των μαθητών. Παρ' όλα αυτά, οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι η **σχολική εμπειρία μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά μέσω της χρήσης μεθόδων βασισμένων στις ΤΠΕ** που θα αυξήσουν την παρακίνηση και θα βελτιώσουν την παραμονή στο σχολείο. Οι βασισμένες στις ΤΠΕ παιδαγωγικές προσεγγίσεις μπορούν, εξάλλου, να ελαφρύνουν τον φόρτο των διοικητικών καθηκόντων του προσωπικού δίνοντάς του περισσότερο χρόνο για άμεση αλληλεπίδραση με τους μαθητές. Κατ' αυτό τον τρόπο, θα διευκολυνθεί η

Σχολείο Eça de Queiroz, Λισαβόνα, Πορτογαλία

Σχολείο D. Dinis, Λισαβόνα, Πορτογαλία

ανίχνευση ενδεχόμενων δυσκολιών στην απόδοση αλλά και στην παρακίνηση.

Γενικά, οι εκπαιδευτικοί εξέφρασαν την άποψη ότι δεν ήταν επαρκώς εκπαιδευμένοι ώστε να χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες των ΤΠΕ για μαθησιακούς σκοπούς. Επιπλέον, παρατήρησαν την ύπαρξη σημαντικού χάσματος μεταξύ διδακτικής περιγραφής στην Πορτογαλία και έλλειψης καθοδήγησης όσον αφορά την επιλογή πρακτικών προσεγγίσεων. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί αλλά και μαθητές πρότειναν την ομαδική διδασκαλία ως μέθοδο που θα βοηθούσε τους εκπαιδευτικούς να μοιραστούν τις ιδέες τους και να αναπτύξουν νέες μεθόδους.

Ειδικότερα όσον αφορά την χρήση ΤΠΕ για τον περιορισμό της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο, οι ερωτώμενοι τόνισαν το ζήτημα της αντιληπτής συνάφειας του εθνικού εγκυκλίου προγράμματος και των εξετάσεων ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Γενικά, τόσο το εγκύκλιο πρόγραμμα, όσο και οι εξετάσεις θεωρούνται ως υπέρ το δέον «ακαδημαϊκά» και άσχετα με την πραγματικότητα αλλά και με την επαγγελματική πρακτική. Παρ' όλα αυτά, οι Πορτογάλοι ερωτώμενοι αναφέρθηκαν σε στοιχεία που καταδεικνύουν ότι τα στηριζόμενα σε μαθητοκεντρικές μεθόδους διαδραστικά εργαλεία αυξάνουν σημαντικά τις επιδόσεις ακόμα και στις εθνικές εξετάσεις, παρά το γεγονός ότι δεν έχει ακόμα αξιολογηθεί η ανάπτυξη της προσληπτικότητας. Πέραν αυτού, μια αναθεώρηση των εθνικών εγκυκλίων προγραμμάτων και η εισαγωγή συνδυασμού τελικής και συνεχούς αξιολόγησης θα συνέβαλε σημαντικά στην μείωση της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.

3.4 Αζερμπαϊτζάν

Visits in Azerbaijan: 6-8 May 2013:

- Azerbaijan Teachers' Institute, University of Baku
- School No.20, Baku
- School No.220, Baku

Το Αζερμπαϊτζάν ως χώρα βρίσκεται σε μια ιστορική καμπή. Ειδικότερα, η χρήση ΤΠΕ στην εκπαίδευση βρίσκεται στο αρχικό στάδιο ανάπτυξης. Τα τελευταία χρόνια, έμφαση δίνεται στον τεχνικό εξοπλισμό των σχολείων. Ως αποτέλεσμα, αυξάνεται συνεχώς η ανάγκη ανάπτυξης εκπαιδευτικών προγραμμάτων με θέμα την χρήση από τους εκπαιδευτικούς των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Το παραπάνω έχει μεγάλη σημασία ώστε οι ΤΠΕ να μην «ενσωματωθούν» απλώς στις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας, με αποτέλεσμα παύση των εξελίξεων ή ακόμα καιπισωγύρισμα, Αλλά αντίθετα να προσφέρουν προστιθέμενη αξία στην διδασκαλία αλλά και την μάθηση. Υπάρχουν ήδη ενδείξεις θετικών εξελίξεων. Υπάρχουν επίσης παραδείγματα προοδευτικής σκέψης με κατεύθυνση την εξατομικευμένη μάθηση αλλά και την ανάπτυξη εγκυκλίων

προγραμμάτων με επίκεντρο τον μαθητή. Υπάρχουν στοιχεία που καταδεικνύουν πέραν πάσης αμφιβολίας ότι οι μέθοδοι αυτοί παρακινούν τους μαθητές και πρέπει να υποστηριχθεί η περαιτέρω ανάπτυξή τους. Απαραίτητη προϋπόθεση της διαδικασίας αυτής φαίνεται να είναι η αναθεώρηση των εγκυκλίων προγραμμάτων σε συνδυασμό με εκπαιδευτικού και διαγνωστικού χαρακτήρα αξιολόγηση και συνολική εξέταση.

Η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο αντιμετωπίζεται προς το παρόν ως οριακό πρόβλημα και ειδικότερα ως νομικό ζήτημα που άπτεται της ενίσχυσης και επιβολής της νομοθεσίας για την υποχρεωτική παρακολούθηση από όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας.

Κατά την επέκταση της παιδαγωγικής χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται υποστήριξη από πλευράς χρόνου και πόρων ώστε να καινοτομήσουν.

Όσον αφορά την αρχική εκπαίδευση των

Σχολείο υπ' αριθμόν 220, Μπακού, Αζερμπαϊτζάν

Σχολείο υπ' αριθμόν 20, Μπακού, Αζερμπαϊτζάν

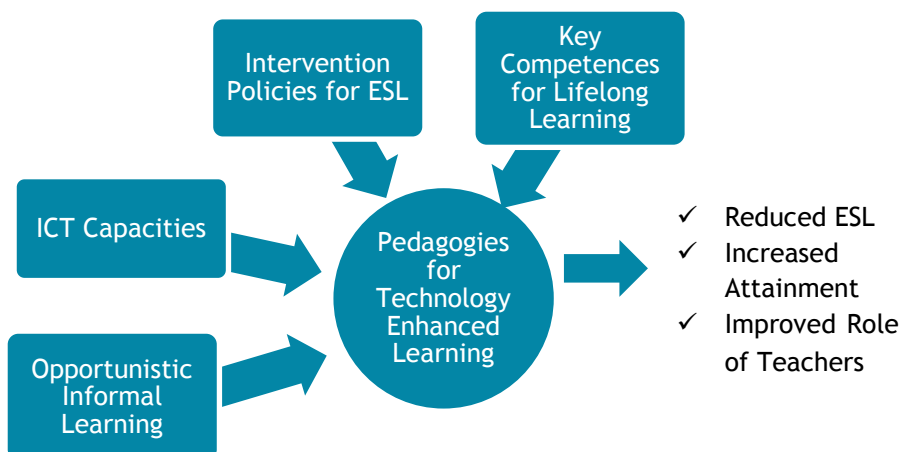
εκπαιδευτικών και την επαγγελματική εξέλιξη, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί κυρίως στην επέκταση και βελτίωση της συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε διεθνή προγράμματα και έργα κατάρτισης και ανταλλαγών. Εφόσον τα χρηματοδοτικά εργαλεία (μισθοί) δεν είναι ελκυστικά, οι

διεθνείς αυτές ανταλλαγές λειτουργούν ως εξαιρετικά κίνητρα για τους εκπαιδευτικούς. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν, με αυτό τον τρόπο, όχι μόνο να εξελιχθούν επαγγελματικά αλλά και να λειτουργήσουν ως καταλύτες αλλαγής στις παιδαγωγικές τους κοινότητες.

4 Γενικά Συμπεράσματα

Παρά τα διαφορετικά υπόβαθρα, ανιχνεύσαμε μια σειρά εντυπωσιακές ομοιότητες στα εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία επισκεφθήκαμε στα πλαίσια των μελετών περιπτώσεων. Οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι τα κυριότερα αίτια της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο ήταν το μη προνομιούχο υπόβαθρο των μαθητών (οικογένεια, κοινωνικός περίγυρος). Ειδικότερα, μαθητές οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο. Παρ'όλα αυτά, η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο μπορεί ενδεχομένως να πλήξει και μαθητές της μεσαίας τάξης. Άλλοι παράγοντες που δύνανται να ωθήσουν σε πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο είναι οι εμμένουσες χαμηλές επιδόσεις, η έλλειψη κινήτρων και υποστήριξης και ο περισπασμός της

προσοχής κατά την εφηβική ηλικία. Οι πεπαλαιωμένες εκπαιδευτικές μέθοδοι και τα αυστηρά εγκύκλια προγράμματα δυσχεραίνουν την εύρεση υποστήριξης και την διατήρηση της παρακίνησης των μαθητών. Η παιδεία σήμερα ανταγωνίζεται, αδιαμφισβήτητα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με αποτέλεσμα οι ακαδημαϊκές σπουδές να φαίνονται, συγκριτικά μάλλον ανιαρές. Τέλος, η ομορτυνιστική κοινωνική χρήση των ΤΠΕ εκτός της εκπαίδευσης δύναται να δημιουργήσει περιβάλλοντα που παρακωλύουν την μάθηση στην τυπική εκπαίδευση. Ως εκ τούτου, οι επιτυχημένες παιδαγωγικές μέθοδοι για επιβοηθούμενη από την τεχνολογία μάθηση πρέπει να λαμβάνουν υπ'όψιν τους τις ακόλουθες τέσσερις παραμέτρους: Πρώτον, το επίπεδο παρέμβασης με τις μεγαλύτερες

δυνατότητες επιτυχίας. Δεύτερον, τις διαθέσιμες δυνατότητες των ΤΠΕ. Τρίτον, τον ρόλο των δεξιοτήτων ΤΠΕ ως ικανοτήτων απολύτως απαραίτητων για

την δια βίου μάθηση και τελευταίο, την ομοportουνιστική άτυπη μάθηση που συνδέεται με την τρέχουσα χρήση των ΤΠΕ από πολλούς μαθητές.

5 Αποτελέσματα του Εργαστηρίου και του Τελικού Συνεδρίου: Σχέδιο Πρακτικών Κατευθυντηρίων Γραμμών

Όπως υποδεικνύει ο τίτλος, το προσχέδιο πρακτικών κατευθυντήριων γραμμών περί πρόληψης της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο μέσω της χρήσης ΤΠΕ στην εκπαίδευση είναι απόρροια των αποτελεσμάτων του έργου. Οι γνώσεις που αποκτήθηκαν κατά την διάρκεια των μελετών περιπτώσεων χρησιμοποιήθηκαν ως αφετηρία για συζήτηση στο εργαστήριο ενώ περαιτέρω συζήτηση και

τροποποίηση των κατευθυντηρίων γραμμών έγινε στα πλαίσια του τελικού συνεδρίου. **Οι κατευθυντήριες γραμμές που ακολουθούν συνιστούν το προσχέδιο που θα υποβληθεί στο Γραφείο και την Επιτροπή της ΕΣΕΠ προς έγκριση τον Απρίλιο 2014.** Μετά την έγκρισή τους, η γραμματεία της ΕΣΕΠ θα φροντίσει για την διάχυση του τελικού εγγράφου.

Προσχέδιο Πρακτικών Κατευθυντηρίων Γραμμών ΕΣΕΠ:

Πρόληψη της Πρόωρης Αποχώρησης από το Σχολείο Μέσω της Χρήσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση

Υπόβαθρο

Η ανάπτυξη αυτών των πρακτικών κατευθυντηρίων γραμμών πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Έργου *Ενώσεις Εκπαιδευτικών Υπέρ της Πρόληψης της Πρόωρης Αποχώρησης Από το Σχολείο Μέσω της Χρήσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση*. Οι κατευθυντήριες γραμμές στηρίζονται στις δραστηριότητες του έργου (διεξαγωγή μελετών περιπτώσεων σε τέσσερις χώρες και οργάνωση ενός εργαστηρίου) με ενεργή συμμετοχή των οργανώσεων μελών της ΕΣΕΠ.¹ Οι κατευθυντήριες γραμμές απευθύνονται κυρίως στις ενώσεις εκπαιδευτικών της Ευρώπης και στα μέλη τους, στους εργαζόμενους στον τομέα της εκπαίδευσης, όπως επίσης και στους εργοδότες στην εκπαίδευση, στους μαθητές, στους χαράσσοντες πολιτική για εκπαιδευτικά ζητήματα και προάγουν την καινοτόμο χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση ως μέθοδο πρόληψης της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο. Θα υποβληθούν στην Επιτροπή της ΕΣΕΠ προς έγκριση τον Απρίλιο του 2014. Υπό το φως των περικοπών του προϋπολογισμού για την εκπαίδευση που οφείλονται στην λιτότητα, το Συνέδριο Ευρωπαϊκών Περιφερειών ΕΣΕΠ - ΕΙ όρισε ως σαφή προς υποστήριξη

στόχο την παροχή ποιοτικής παιδείας ειδικά στα πλαίσια της Στρατηγικής ΕΕ 2020 και των βασικών της πρωτοβουλιών. Συνεπώς, τόσο το έργο όσο και οι κατευθυντήριες γραμμές ευθυγραμμίζονται με τις ακόλουθες ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [Rethinking Education, Opening Up Education](#) και [Tackling early school leaving: A key contribution to the Europe 2020 Agenda](#) με στόχο να μεταφέρουν τις απόψεις των ενώσεων εκπαιδευτικών που αφορούν την υλοποίηση της συγκεκριμένης στρατηγικής. Πέραν αυτού, το έργο συμβαδίζει με την Παγκόσμια Εκπαιδευτική Πρωτοβουλία (global EI initiative) [Unite for Quality Education - Better Education for a better world 2013-2014](#) στόχος της οποίας είναι η προαγωγή της παροχής υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης για όλους ως ένας από τους θεμελιώδεις πυλώνες μιας δίκαιης και ισότιμης κοινωνίας.

Στόχος

Μεταξύ άλλων προτεραιοτήτων, η Στρατηγική ΕΕ 2020 περιλαμβάνει και τον στόχο της μείωσης του ποσοστού πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο κάτω από το 10% σε συνδυασμό με την αύξηση τουλάχιστον κατά 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι κατευθυντήριες γραμμές του έργου ELFE-ESL επιχειρούν να ενισχύσουν την μαθησιακή διαδικασία μέσω της χρήσης ΤΠΕ καθώς και να υποδείξουν συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους η καινοτόμος παιδαγωγική χρήση των ΤΠΕ μπορεί να συμβάλλει ειδικά στην παρακίνηση / εκ νέου προσέλκυση ατόμων που δυνητικά αντιμετωπίζουν κίνδυνο πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο ώστε να επιστρέψουν σε αυτό και στην μαθησιακή διαδικασία. Το παραπάνω έχει θεμελιώδη σημασία, ειδικά στην τρέχουσα περίοδο λιτότητας, για την επίτευξη του τελικού σκοπού, με άλλα λόγια της παροχής υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης. Με επίκεντρο τον θεμελιώδη ρόλο των ενώσεων εκπαιδευτικών, το έργο και οι κατευθυντήριες γραμμές προτίθενται να προσδιορίσουν τις δεξιότητες και ικανότητες εκείνες που πρέπει να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί ώστε να χρησιμοποιούν με ωφέλιμο τρόπο την τεχνολογία στην τάξη αλλά και να εξετάσουν με ποιόν τρόπο μπορούν οι εκπαιδευτικοί να στηρίξουν τις δυνατότητες των ΤΠΕ να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ αυτών που οι μαθητές βιώνουν και μαθαίνουν στο σπίτι και όσων μαθαίνουν στα πλαίσια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Σαφές είναι ότι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση δεν είναι από μηχανής θεός που θα βοηθήσει τους μαθητές να ενσωματωθούν στο σχολείο και θα εξαλείψει την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο. Οι ΤΠΕ διαθέτουν ωστόσο πολύ περισσότερες δυνατότητες γιατί: Συνιστούν μέθοδο παρακίνησης και ερέθισμα για δημιουργική συμμετοχή στην δια βίου μάθηση και μπορούν να συμβάλλουν στο να αποκτήσουν οι μαθητές τις δεξιότητες εκείνες που τους είναι απαραίτητες για να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες μιας σύγχρονης κοινωνίας. Ως εκ τούτου, το έγγραφο αυτό δεν προωθεί μια λύση για όλες τις περιπτώσεις κατάλληλη για όλες τις χώρες και όλους τους μαθητές. Αντί αυτού, συνίσταται η χρήση αυτών των κατευθυντηρίων γραμμών ως εργαλείου που θα πρέπει να αξιολογηθεί και να προσαρμοστεί στο εθνικό πλαίσιο και τις συνθήκες που αφορούν τόσο την καινοτόμο χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση όσο και την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο.

Κατευθυντήριες Γραμμές

Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές, στηριζόμενες στα ευρήματα των μελετών περιπτώσεων του έργου ELFE-ESL, στις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια

του εργαστηρίου του έργου και στις συστάσεις [policy recommendations](#) του προηγούμενου έργου ΕΣΕΠ για την ηλεκτρονική μάθηση (ELFE 2), προτείνουν συγκεκριμένες δράσεις σε τρία κεντρικά επίπεδα (Ευρωπαϊκό επίπεδο, επίπεδο εθνικής διδασκαλικής ένωσης και επίπεδο σχολείου/τοπικό). Οι προτάσεις αυτές απορρέουν από τις εκπαιδευτικές ανάγκες που σύμφωνα με την ερευνητική έκθεση είναι οι ακόλουθες:

- Να καταστεί η εκπαίδευση πιο μαθητοκεντρική, αντανakλώντας τις ανάγκες, το υπόβαθρο, τα κίνητρα και τις προσδοκίες των μαθητών, καθώς όλα τα παραπάνω συνιστούν σημαντικά βήματα προς την εξατομικευμένη μάθηση.
- Να αναγνωριστεί η εξέλιξη της άτυπης μάθησης που προάγει η άμεση αναζήτηση στο διαδίκτυο, οι δημιουργημένες από τους χρήστες πηγές γνώσης και τα κοινωνικά δίκτυα.
- Να επιχειρηθεί ο συνδυασμός των παιδαγωγικών δεξιοτήτων και της εμπειρίας των εκπαιδευτικών με τις δυνατότητες των σύγχρονων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας.
- Να αναπτυχθούν παιδαγωγικές μέθοδοι και υποδείγματα για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων.
- Να προωθηθεί η επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών στον τομέα της υιοθέτησης παιδαγωγικών μεθόδων κατάλληλων για χρήση ΤΠΕ.
- Να υλοποιηθούν στρατηγικά έργα με στόχο να υπογραμμιστούν τα αποτελέσματα και τα οφέλη της προαναφερθείσας προσέγγισης.

Πρακτικές κατευθυντήριες γραμμές σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Κεντρικό στόχο σε ευρωπαϊκό επίπεδο συνιστά η επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων της Στρατηγικής ΕΕ 2020 που αφορούν την ικανότητα εκπαιδευτικού αντικειμένου (training subject competence) και τις εκπαιδευτικές δεξιότητες στον 21^ο αιώνα, ώστε οι εκπαιδευτικοί να είναι σε θέση να προετοιμάσουν περισσότερους μαθητές για πανεπιστημιακές σπουδές και να διασφαλίσουν την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από 90% των μαθητών.

Για να επιτύχουν αλλαγές διάρκειας στο πεδίο της καινοτόμου χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και της πρόληψης της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο, οι κυβερνήσεις οφείλουν να επενδύσουν περισσότερο στην ποιοτική εκπαίδευση. Μόνον μέσω επαρκούς χρηματοδότησης των υποδομών, της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και του διδακτικού υλικού που είναι απαραίτητα για αειφόρο υψηλής ποιότητας εκπαίδευση θα διασφαλιστεί η κατάρτιση μιας μελλοντικής γενιάς επαγγελματιών υψηλών προσόντων που είναι παραπάνω από απαραίτητη για να εξέλθει η Ευρώπη από την οικονομική κρίση και να καταστεί ανταγωνιστικότερη. Παρά το ότι η επέκταση της διαδικασίας αυτής είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μέσω του κοινωνικού διαλόγου και με συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων του τομέα της εκπαίδευσης, εξίσου σημαντική είναι η αναγνώριση της αρχής της επικουρικότητας σύμφωνα με την οποία η εκπαιδευτική πολιτική αποτελεί εθνική αρμοδιότητα. Η ύπαρξη διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη συνιστά πηγή αμοιβαίας εμπνευσης και μάθησης των εμπλεκόμενων από διάφορες χώρες.

Ως εκ τούτου, οι συστάσεις απευθύνονται προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΣΕΠ και άλλους εκπαιδευτικούς φορείς σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και τους καλούν να:

1. Ξεκινήσουν και να συνεχίσουν τον διάλογο ανάμεσα σε όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην εκπαίδευση στην Ευρώπη, με ιδιαίτερη έμφαση στους κοινωνικούς εταίρους, με θέμα τους τρόπους περιορισμού των υφιστάμενων φραγμών που εμποδίζουν την συστηματική υιοθέτηση νέων εκπαιδευτικών μεθόδων.
2. Αναπτύξουν στρατηγική προσέγγιση με στόχο την υλοποίηση αιεφόρων, διαδραστικών, μαθητοκεντρικών μαθησιακών προγραμμάτων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ώστε να βελτιωθούν οι επιδόσεις των μαθητών με αποτέλεσμα την μείωση των ποσοστών πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο και την ενίσχυση της σχέσης μεταξύ μαθησιακής διαδικασίας στο σχολείο και εξωσχολικών δραστηριοτήτων.
3. Υποστηρίξουν την ανάπτυξη πλαισίου κατάρτισης εθνικών εγκυκλίων προγραμμάτων και μηχανισμών αξιολόγησης ώστε να αυξηθεί η συνάφεια και η παροχή κινήτρων και ως εκ τούτου να μειωθούν τα ποσοστά πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.
4. Αναπτύξουν παιδαγωγικό πλαίσιο και κατευθυντήριες γραμμές εξειδίκευσης στον τομέα της τεχνολογικά βελτιωμένης μάθησης ώστε να προαχθεί η υιοθέτηση νέων μεθόδων ικανών να αυξήσουν τις επιδόσεις των μαθητών και συνεπώς να περιορίσουν την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο.
5. Υποστηρίξουν την διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας με αντικείμενο την ανάπτυξη παιδαγωγικών μεθόδων ικανών να περιορίσουν την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο και να δημιουργήσουν ένα πρόγραμμα επαγγελματικής εξέλιξης του προσωπικού με γνώμονα τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις για την μείωση της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.
6. Δημιουργήσουν μια εικονική κοινότητα βέλτιστων πρακτικών βασισμένη στα κοινωνικά και συμμετοχικά μέσα, να αναπτύξουν νέες παιδαγωγικές μεθόδους, να τις αξιολογήσουν και τέλος να ανταλλάξουν και να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και τις μεθόδους που εφαρμόζουν για τον περιορισμό της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.

Πρακτικές Κατευθυντήριες Γραμμές σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο

Σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, οι εκπαιδευτικές αρχές οφείλουν να φροντίσουν ώστε τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να διαθέτουν το απαραίτητο πλαίσιο για την παιδαγωγική χρήση των ΤΠΕ με στόχο την πρόληψη της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο. Ουσιαστική σημασία έχει επίσης η πραγματοποίηση κοινωνικού διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους ώστε να διασφαλιστεί η συ-στράτευση του εκπαιδευτικού προσωπικού, των εκπροσώπων του και της σχολικής ηγεσίας για την επίτευξη του στόχου της μείωσης του ποσοστού των μαθητών που πρόωρα αποχωρούν από το σχολείο αλλά και η διεύρυνση της συνειδητοποίησης ότι ορισμένες πρωτοβουλίες συμμορφώνονται με τους εθνικούς εγκύκλιους στόχους. Επιπλέον, η εργασία σε επίπεδο σχολείου πρέπει να υποστηρίζεται από τους συνολικούς εθνικούς εκπαιδευτικούς στόχους, π.χ. η έρευνα μπορεί να βοηθήσει

τα σχολεία και τα προγράμματα αρχικής εκπαίδευσης εκπαιδευτικών να συνδεθούν καλύτερα με την καθημερινότητα της σχολικής ζωής και τις προκλήσεις της.

Ως εκ τούτου οι συστάσεις απευθύνονται στις ενώσεις εκπαιδευτικών και τις καλούν να:

1. Επιτύχουν την βελτίωση των συνθηκών διδασκαλίας των εκπαιδευτικών αλλά και τις συνθήκες μάθησης των μαθητών ώστε να καταστεί εφικτή η χρήση διαφόρων παιδαγωγικών πρακτικών που ανταποκρίνονται στις ατομικές ανάγκες των μαθητών και ειδικότερα η χρήση ΤΠΕ με στόχο τον περιορισμό της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.
2. Συμμετέχουν ενεργά σε διάλογο με τους εκπαιδευτικούς φορείς με θέμα την υιοθέτηση μιας στρατηγικής προσέγγισης που ευνοεί την παιδαγωγική χρήση ΤΠΕ αλλά και την παροχή κινήτρων σε σχολεία κάθε επιπέδου και είδους με στόχο την δέσμευσή τους για την επίτευξη των εθνικών στόχων που αφορούν τον περιορισμό της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.
3. Φροντίζουν ώστε η πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο να ενταχθεί στα προς συζήτηση θέματα του εθνικού κοινωνικού διαλόγου με τους εργοδότες του τομέα της εκπαίδευσης ώστε να συζητηθεί η εκ νέου ενσωμάτωση των ατόμων που έχουν αποχωρήσει πρόωρα από το σχολείο καθώς και όσων κινδυνεύουν να το πράξουν. Μεγάλη σημασία σε αυτό το πλαίσιο έχει η ευαισθητοποίηση όσον αφορά το πολιτισμικό και κοινωνικό υπόβαθρο των μαθητών. Απαιτείται παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού ικανού να προσελκύσει στο σχολείο μαθητές αλλά και ενήλικες που το εγκατέλειψαν. Ως εκ τούτου, απαιτείται ειδικά προσαρμοσμένο υλικό για τους ενήλικες που δεν έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
4. Καταβάλουν προσπάθειες ώστε να δημιουργηθούν εταιρικές σχέσεις μεταξύ σχολείων και επιχειρήσεων με στόχο αφ' ενός να καταστεί η επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση ελκυστικότερη και να ενισχυθεί η συνάφεια των προγραμμάτων ως προς την αγορά εργασίας και αφ' ετέρου να συνδεθεί η επαγγελματική εκπαίδευση με την κατάρτιση στον χώρο της εργασίας. Να υποστηρίξουν την συνεχή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.
5. Συμμετέχουν στον διάλογο με θέμα την ανάγκη αλλαγής του εγκυκλίου προγράμματος ώστε να ενσωματωθούν σε αυτό οι ΤΠΕ και η αξιολόγησή τους και να προαχθεί η μαθητοκεντρική εκπαίδευση, ένας συνδυασμός, με άλλα λόγια, πιο ευέλικτων εκπαιδευτικών συστημάτων που προσφέρουν διάφορες εναλλακτικές λύσεις και εγκυκλίων προγραμμάτων διαφορετικής διάρκειας με καθοδήγηση και συμβουλευτική με στόχο να έχουν οι μαθητές μια δεύτερη ή ακόμη και μια τρίτη ευκαιρία.
6. Προάγουν την παροχή επαρκούς ποσότητας εξοπλισμού πληροφορικής τεχνολογίας, ο οποίος θα επικαιροποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα, συμπεριλαμβανομένης και της υποστήριξης που απαιτείται ώστε να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή για τη παιδαγωγική χρήση των ΤΠΕ τόσο εντός, όσο και μεταξύ σχολείων με στόχο την παρακίνηση / (εκ νέου) προσέλκυση των μαθητών στο σχολείο.

7. Συνεχίσουν να αναζητούν βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της παιδαγωγικής χρήσης των ΤΠΕ για την πρόληψη της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο ώστε να οικοδομηθούν γέφυρες μεταξύ παιδαγωγικής έρευνας, εκπαίδευσης ΤΠΕ και της καθημερινής ζωής και βιωμάτων στο σχολείο.
8. Προάγουν την ενσωμάτωση της παιδαγωγικής χρήσης των ΤΠΕ στην αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών αλλά και στην συνεχιζόμενη επαγγελματική εξέλιξη τόσο του διδακτικού προσωπικού όσο και των διευθυντικών στελεχών.
9. Ενισχύσουν την συνειδητοποίηση ότι ο ρόλος των εκπαιδευτικών κατά την εισαγωγή της μικτής μάθησης είναι θεμελιώδης γιατί προσδιορίζουν, μεταξύ άλλων, την ενδεδειγμένη παιδαγωγική προσέγγιση και είναι υπεύθυνοι για την υλοποίησή της.
10. Υποστηρίζουν την συμμετοχή του διδακτικού προσωπικού στην παραγωγή διδακτικού περιεχομένου και υλικού ΤΠΕ αλλά και στην χρήση του για εκπαιδευτικούς σκοπούς, συμπεριλαμβανομένων της παροχής χρόνου και κατάλληλων πόρων στο προσωπικό. Να φροντίσουν ώστε το εκπαιδευτικό λογισμικό να διατίθεται στην γλώσσα που χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση και να είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των μαθητών.
11. Ενθαρρύνουν την υιοθέτηση διαδικασιών και συστημάτων διαχείρισης των μαθητών τα οποία συμβάλλουν στην έγκαιρη ανίχνευση του κινδύνου πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο αλλά και μεθόδων ενθάρρυνσης της συμμετοχής των γονέων και των τοπικών κοινωνιών στις δραστηριότητες και την υποστήριξη των σχολείων.

Πρακτικές κατευθυντήριες γραμμές σε Επίπεδο Τοπικό και Σχολικό

Με βάση τις παρατηρήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις μελέτες περιπτώσεων, υπάρχουν ορισμένες πρωτοβουλίες που έχουν αποδεδειγμένο αποτέλεσμα σε επίπεδο εκπαιδευτικού ιδρύματος εφόσον εφαρμοστούν σωστά. Σημαντικότερο από όλα είναι ότι για να αλλάξουν τα πράγματα στην τάξη, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ενστερνιστούν τον στόχο και, βέβαια, να συνυπολογιστούν οι απόψεις τους κατά την χάραξη της πολιτικής του κάθε σχολείου για τις ΤΠΕ και την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο. Η πρακτική αυτή θα συμβάλει στο να εμφυσήσει στο προσωπικό το απαραίτητο ενδιαφέρον και να τους πείσει να υποστηρίξουν την εν λόγω πολιτική.

Ως εκ τούτου, οι συστάσεις απευθύνονται στις ενώσεις εκπαιδευτικών, στα σχολικά συμβούλια αλλά και σε οποιοδήποτε εμπλεκόμενο σε επίπεδο σχολείου και τους καλούν να:

1. Συζητήσουν με το προσωπικό, την διεύθυνση και τους μαθητές με ποιο τρόπο η χρήση ΤΠΕ στην εκπαίδευση μπορεί να βελτιώσει την διδακτική εμπειρία, να παρακινήσει τους μαθητές και να βελτιώσει την ποιότητα της εκπαίδευσης προς όφελος τόσο του προσωπικού, όσο και των μαθητών.
2. Υποστηρίξουν πρακτικές που προάγουν την κοινή χρήση εκπαιδευτικών πόρων και την ανταλλαγή εμπειριών τόσο μεταξύ εκπαιδευτικών φορέων και σχολείων, όσο και μεταξύ σχολείων και εκπαιδευτικών.

3. Υποστηρίξουν τα αιτήματα των εκπαιδευτικών να συμπεριληφθούν οι ΤΠΕ στα προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης, να τους διαβεβαιώσουν ότι είναι φυσικό να μαθαίνει κανείς από τα λάθη του και να εξασφαλίσουν την χρηματοδότηση που είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών.
4. Βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να βελτιώσουν τις διδακτικές προσεγγίσεις που περιλαμβάνουν χρήση ΤΠΕ, να εμπλακούν στην επιλογή εκπαιδευτικού υλικού (λογισμικού και υλικού) και να φροντίσουν να παραμείνουν οι εκπαιδευτικοί υπεύθυνοι για την επιλογή των μεθόδων και την υλοποίηση στην πράξη του οράματος του κάθε σχολείου όσον αφορά την χρήση ΤΠΕ. Σε αυτό το πλαίσιο, να υποστηρίξουν την ανάπτυξη διδακτικού υλικού με βάση τις ΤΠΕ σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές που κινδυνεύουν να αποχωρήσουν πρόωρα από το σχολείο.
5. Προάγουν την συνεργασία των εκπαιδευτικών με διάφορους εμπλεκόμενους παράγοντες με αντικείμενο την χρήση στην τάξη της τεχνολογίας που ενδεδειγμένα δύναται να περιορίσει την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο διασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι τα έργα υλοποιούνται με γνώμονα τα διδακτικά οφέλη και όχι την διαθεσιμότητα νέου λογισμικού ή τεχνολογικών δυνατοτήτων.
6. Ενθαρρύνουν τα σχολεία να αναπτύξουν σαφή πολιτική παιδαγωγικής χρήσης των ΤΠΕ και να αντιμετωπίσουν την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο από κοινού με το προσωπικό, τους μαθητές και τους γονείς (π.χ. χρήση του συστήματος πληροφορικής του σχολείου για την καταχώρηση των απουσιών ώστε να ανιχνεύονται έγκαιρα οι μαθητές που κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους).
7. Προάγουν την ισότιμη πρόσβαση και ένταξη στην εκπαίδευση σε τοπικό επίπεδο παρέχοντας την υποδομή εκείνη που είναι απαραίτητη για ισότιμη πρόσβαση όλων σε διδακτικά / μαθησιακά εργαλεία και υλικό. Να φροντίσουν για επάρκεια συμβουλευτικών δομών υποστήριξης των μαθητών που κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν πρόωρα τις σπουδές τους.
8. Να ενημερώσουν τους μαθητές για τις εργασίες στο σπίτι και να εξετάσουν την δυνατότητα αναφόρτωσης (uploading) των σημειώσεων των δασκάλων ή πραγματοποίησης εικονικών μαθημάτων εν όψει της δημιουργίας κοινότητας υποστήριξης της εγκαθίδρυσης Συστημάτων Διαχείρισης της Μάθησης στα σχολεία που εφαρμόζουν μαθησιακά προγράμματα με βάση τις ΤΠΕ.
9. Προάγουν τα οφέλη από την χρήση ΤΠΕ αλλά και την εικόνα του διαδικτύου στην εκπαίδευση και να διδάξουν στους μαθητές τους να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ υπεύθυνα και με φειδώ.
10. Αναλύσουν εις βάθος τις ευκαιρίες που παρέχει η ευνοϊκή χρήση των κοινωνικών μέσων για εκπαιδευτικούς σκοπούς, εξετάζοντας για παράδειγμα την δυνατότητα χρήσης των κοινωνικών δικτύων για την δημιουργία ομάδων γύρω από συγκεκριμένες τάξεις ή δραστηριότητες με στόχο την δημιουργία (εικονικής) κοινότητας και συνεπώς τον περιορισμό του κινδύνου πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.
11. Βελτιώσουν και να ενθαρρύνουν την δημιουργία συμμαχιών με παιδαγωγικά ιδρύματα που παρέχουν υποστήριξη. Ειδικότερα, να προσκαλέσουν τους ερευνητές να παρέχουν συμβουλές και να συμβάλουν σε συγκεκριμένες σχολικές δραστηριότητες. Στα πλαίσια αυτά, καλό είναι να διερευνηθεί ποιο είδος τεχνολογίας χρησιμοποιείται πραγματικά

από τους μαθητές στην τάξη ώστε να βοηθηθούν οι εκπαιδευτικοί κατά την προετοιμασία των μαθημάτων.

12. Ενθαρρύνουν τα παιδαγωγικά ιδρύματα να περιλάβουν στα εγκύκλια προγράμματά τους προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο.

---

1 Τέσσερις μελέτες περιπτώσεων πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του έργου EFLE-ESL σε δύο σχολεία της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ένα ίδρυμα κατάρτισης εκπαιδευτικών σε Δανία, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία και Αζερμπαϊτζάν. Οι εκθέσεις που αφορούν τις προαναφερθείσες μελέτες περιπτώσεων δημοσιεύονται στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: www.elfe-eu.net.

6 Ακρώνυμα

AITUCEW	Ανεξάρτητη Συνδικαλιστική Οργάνωση Εργαζομένων στην Εκπαίδευση της Δημοκρατίας του Αζερμπαϊτζάν
AOb Χωρών)	Algemene Onderwijsbond (Ένωση Εκπαιδευτικών των Κάτω Χωρών)
CEDEFOP Κατάρτισης	Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης
EFEE	Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Εργοδοτών Εκπαίδευσης
EI	Διεθνής Εκπαίδευση
ESEUR Ρωσίας	Ένωση Εργαζομένων στην Εκπαίδευση και στις Επιστήμες της Ρωσίας
ESL	Πρόωρη Αποχώρηση από το Σχολείο
ETUCE	Ευρωπαϊκή Συνδικαλιστική Επιτροπή Εκπαιδευτικών (ΕΣΕΠ)
Eurostat	Στατιστικό Γραφείο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
FNE	Federação Nacional da Educação (Πορτογαλική Ομοσπονδία Εκπαιδευτικών)
GL	Gymnasieskolernes Lærereforening (Εθνική Ένωση Εκπαιδευτικών Ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δανίας)
ICT	Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)
OBESSU	Ένωση Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
OER	<i>Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι</i>
OLME	Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
Ομάδα Εργασίας OMC	Ομάδα Εργασίας Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού
OZPŠaV Επιστήμες Σλοβακίας	Συνδικαλιστική Ένωση Εργαζομένων στην Εκπαίδευση και τις Επιστήμες Σλοβακίας
PIAAC	Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης των Ικανοτήτων των Ενηλίκων

Μελέτη STEPS
Πρωτοβάθμιας

Μελέτη για τον Αντίκτυπο της Τεχνολογίας στα Σχολεία της

VET

Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

7 Δημοσιεύσεις και Εκθέσεις

Δημοσίευση	Γλώσσες										
Μελέτη περιπτώσεων στην Δανία	EN										
Συνοπτική παρουσίαση	EN	FR	DA	NL	PT						RUS
Μελέτη περιπτώσεων στις Κάτω Χώρες	EN										
Συνοπτική παρουσίαση	EN	FR	DA	NL	PT						RUS
Μελέτη περιπτώσεων στην Πορτογαλία	EN										
Συνοπτική παρουσίαση	EN	FR	DA	NL	PT						RUS
Μελέτη περιπτώσεων στο Αζερμπαϊτζάν	EN										RUS
Ερευνητική έκθεση	EN										
Έκθεση Αξιολόγησης	EN										
Πρώτη Εσωτερική Αξιολόγηση	EN										
Δεύτερη Εσωτερική Αξιολόγηση	EN										
Τρίτη Εσωτερική Αξιολόγηση	EN										
Έκθεση Εργαστηρίου	EN	FR									
Έκθεση Συνεδρίου	EN	FR									
Έκθεση Έργου	EN	FR	DA	NL	PT	ES	SK	DE	EL	RUS	

Δικτυακός Τόπος του Έργου: www.elfe-eu.net.

8 Συνδεδεμένοι Εταίροι

Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Εργοδοτών Εκπαίδευσης

Square de Meeus 1
1000 Βρυξέλλες
Βέλγιο

Ηλεκτρονική Διεύθυνση:
secretariat@educationemployers.eu
Δικτυακός τόπος:
<http://www.educationemployers.eu>

Ένωση Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Rue de la Sablonnière 20
1000, Βρυξέλλες
Βέλγιο

Ηλεκτρονική Διεύθυνση: obessu@obessu.org
Δικτυακός τόπος: <http://www.obessu.org>

ETUCE - European Trade Union Committee for Education
CSEE - Comité syndical européen de l'éducation

5 bd du Roi Albert II, 1210 Brussels, Belgium
Tel. +32-2 224 06 91 - www.csee-etu.org

ETUCE - European Trade Union Committee for Education
CSEE - Comité syndical européen de l'éducation

